

INTERVJU

Vad

Bilden av Zimbabwes president Robert Mugabe har på trettio år ändrats från frihetshjälte till okänd tyrann. För att förstå hur det gick till tog författaren Heidi Holland tre psykologer till hjälp i nytkomna biografien "Dinner with Mugabe".

JOHANNESBURG. På toaletten på Hedi Hollands pensionat i Johannesburg hänger ett stort inramat porträttfoto av Robert Mugabe. I det soliga frukostrummet intill hänger i stället foton och målningar med den sydafrikanske Nobelpristagaren Nelson Mandela och den indiske frihetshjälten mahatma Gandhi.

– Jag hade en diskussion med några av mina gäster och vi kom fram till att porträttet på Mugabe helt enkelt inte kunde hänga bredvid Mandela och Gandhi, berättar Heidi Holland.

Det gulbleka fotot på Mugabe är daterat 1977, två år efter det att Heidi Holland lagade honom ugnstekt kyckling till den middag som givit namn till Hollands nyligen publicerade biografi, "Dinner with Mugabe" (Middag med Mugabe). Robert Mugabe hade efter 11 år just släppts ur fängelse av Ian Smiths rasistiska regim i dåvarande Rhodesia, och han skulle snart smita över gränsen till Moçambique för att organisera gerillakrigarna i befrielse rörelsen Zanu, Zimbabwe African National Union.

HEIDI HOLLAND VAR en ung journalist som trots sin vita hudfärg och privilegierade medelklassstillvaro var övertygad om att självständighet och demokrati var det enda rätta för landet. En politiskt engagerad vän hade frågat henne om hon kunde tänka sig att hysa en middag åt honom och en "särskild gäst", som behövde träffas i hemlighet för överläggningar.

Heidi Hollands uppgift var framför allt att laga de båda männen middag, och när Mugabe sedan i hast behövde ta tåget vidare lämnade hon nervöst sin tvåårige son sovandes ensam i huset för att med gasen i botten skjutsa sina gäster ner till stan. Dagen efter ringde Mugabe och tackade för middagen och frågade om sonen mätte bra.

Vad hände med den vänlige och idealistiske frihetsskämpen från 70-talet? undrar Holland i sitt förord. Hur kommer det sig att mannen som kämpade så hårt för att befria zimbabwierna från Smiths förtryck nu själv lagt landet i ruiner? Hade omvärlden kunna göra något för att förhindra hans förvandling till en av världens mest avskydda tyranner?

Författaren Heidi Holland träffade Robert Mugabe första gången 1975. I boken "Dinner with Mugabe" försöker hon att besvara frågan om vad som hände med mannen som hon bjöd på middag? Hur kunde han bli en fruktad diktator?

FOTO: ANNA KOBLANCK

hände med Mugabe?

–Det är möjligt att den endimensionella, demoniserade bilden av den galne Mugabe döljer viktiga saker för världen att lära sig, säger Heidi Holland.

Hollands biografi bygger på en rad längre intervjuer med människor som stått Mugabe mer eller mindre nära: hans bror Donato Mugabe, hans första frus systerdotter Patricia Bekele, gerillakollegan Edgar Tekere, sista brittiska guvernörens fru Lady Soames, katolske prästen fader Mukonori, avpolletterade medarbetaren Jonathan Moyo, för att nämna några.

MED HJÄLP AV TRE professionella psykologer har hon sedan utifrån dessa vittnesmål ”utforskat Robert Mugabes psyke” genom att försöka tolka hur yttre omständigheter kan ha format hans personlighet.

–Det är i sig inte en ovanlig infallsvinkel, men normalt så står författaren själv för en informell analys utifrån sin egen rudimentära kunskap i psykologi. Jag tog det ett steg till och anlät professionella psykologer, berättar Heidi Holland.

Fram träder en bild av en liten pojke som förlorade sin äldre bror i en tragisk olycka, övergavs av sin far och aldrig fick någon äkta kontakt med en djupt religiös och deprimerad mor. Han favoriserades ändå av sin mamma och utvecklade tidigt en känsla av både särskap och utvaldhet, skydde vänner och tydde sig i stället till litteraturen och skolarbetet. En afrikansk pojke som fostrades till engelsk gentleman av en irländsk präst, under en regim som aldrig skulle acceptera

”

Jag tror aldrig att Mugabe kommer att ge upp. Han är en av de farligaste män världen skådat på lång tid.”

honom hur värtalig, skarp och artig han än var.

–Det här är en man som inte tillåter andra människor att ha någon betydelse i hans liv, för han blev så skadad i barndomen, tror jag. Det är hans känslomässiga fattigdom som är mest framträdande, säger Heidi Holland.

Enligt hennes bok har Mugabe aldrig varit demokrat, något som massakrerna i Matabeleland på 1980-talet är uppenbart bevis på. Med facit i hand tycks det givet att de brutala massmorden på tiotusentals människor i rivaliserande motståndsrörelsen Zapus starkaste fästet borde ha fördömts av samma omvärld som prisade den nyblivne premiärministerns satsningar på utbildning och sjukvård.

–Vi ville inte se vad som hände, vi var för upptagna med att

bekämpa den vita regimen i Sydafrika som förstods ville att Mugabe skulle framstå som ett monster. Det är möjligt att det gav honom en känsla av straffrihet, säger Heidi Holland.

TROTS ATT MUGABE lät Ian Smith leva kvar i det självständiga Zimbabwe och behöll flera vita ministrar i sin första regering klingade hans ord om försoning och förlåtelse aldrig lika äkta som kollegan Nelson Mandelas. När den vita minoriteten efter fem år röstade på Smiths parti för de tjugo platser som var fortsatt vikta för vita i parlamentet kände han sig djupt sviken, och när vita jordbrukare öppet stödde den framväxande politiska oppositionen Movement for Democratic Change, MDC, i slutet av 90-talet växte hans ilska.

–De vita litade inte på honom, och nu säger de att ”titta, förstår ni nu varför vi inte litade på honom”. Men de var själva med om att skapa honom som den han är i dag, det är vad folk inte riktigt inser eller vill inse, säger Heidi Holland.

Holland är nogamed att påpeka att ”Dinner with Mugabe” är ett försök att förstå den i dag 84-årige Robert Mugabe, inte att ursäkta hans handlingar. Den man hon slutligen får träffa öga-mot-öga för en intervju i huvudstaden Harare i december 2007, efter många veckors orolig väntan, ger henne nästan kalla kårar.

–Mugabe var väldigt artig, men han var väldigt stilla och han bara sitter där och bevakar dig utan något ansiktsuttryck alls, och det tror jag är nog överlagt. Det är ganska skrämmande, berättar Heidi Holland.

–Jag tror inte han är galen, då hade han inte kunnat vara så strategisk som han är. Han är inte knäpp, men han har valt att leva i världen på ett galet sätt, avskärmad och i självbedrägeri, tillägger hon.

En bunt enkla foton från intervjun visar en prydligt klädd Mugabe i mörk kostym och slips, nedsjunken i en senapsgul snurrfätölj bak-

om ett nästan tomt skrivbord. På väggen bakom honom hänger ett stort porträtt av honom själv.

–Jag tror aldrig att Mugabe kommer att ge upp. Han är en av de farligaste män världen skådat på lång tid, säger Heidi Holland.

ANNA KOBLANCK
anna.koblanck@dn.se
DN:s korrespondent

Robert Mugabe – en fruktad diktator

FOTO: AP

30 000 människor i Matabeleland, den rivaliserande frihetsrörelsen Zapus starka fäste, i vad de flesta bedömare ser som ett försök från Mugabes sida att slå ut den politiske rivalen Joshua Nkomo.

Sedan den politiska oppositionen Movement for Democratic Change, MDC, växte fram i slutet av 1990-talet har Mugabes regim drivit en allt mer förtryckande och våldsam politik. All pressfrihet och åsiktsfrihet är i stort sett förbjuden, och ekonomin ligger helt i spillror.

Mugabe utropades i slutet av juni till segrare av den andra valomgången av Zimbabwe presidentval, sedan oppositionsledaren Morgan Tsvangirai dragit sig ur i protest mot regeringssidans våldsamma trakasserier av oppositionella. Valet har avfärdats som ”odemokratiskt” av de tre afrikanska observatörsteam som fanns på plats, och Mugabes seger har fördömts av omvärlden.

”Dinner with Mugabe, the Untold Story of a Freedom Fighter Who Became a Tyrant” är utgiven av Penguin Books, mer info på: www.dinnerwithmugabe.com

Robert Gabriel Mugabe föddes i Kutama i dåvarande Rhodesia 1924. Han gifte sig med Sally Hayfron från Ghana 1961, och fick en son som dog i treårsåldern då Mugabe satt fängslad för sin roll i frihetskampen mot Ian Smiths rasistiska regim.

Efter Sallys död gifte han sig 1996 med Grace Marufu, som han redan hade två barn med.

Mugabe var med om att starta och leda befrielseörelsen Zanu, Zimbabwe African National Union, och drev ett mångårigt gerillakrig mot Smiths regim. Efter ett fredsfördrag valdes Mugabe till det självständiga Zimbabwes första premiärminister 1980.

I början av 1980-talet mördade arméns ökända ”Femte brigad” upp till

DN-KORTET 2008
DN.

BLÅ MÅNDAG MAGISKA JAZZKVÄLLAR

DAGENS
ERBJUDANDE!

I sommarkvällens blå timme är det jazz alla måndagar i juli på Skansen med jazz och blues av högsta kvalitet på Sollidenscenen. På programmet står den svenska jazzeliten och en rad begåvade debutanter. Efter konserterna kan man dessutom dansa till Skansens Storband med Leif Kronlund på Galejan.

14 juli – Meta Roos sjunger Ella
Med sig har hon Hans Backenroth, Kjell Öhman, Jan Ottesen och Jocke Ekberg.

21 juli – Konsert med Ulf Wakenius till minne av Oscar Peterson.
Med sig har han Hans Backenroth, Kjell Öhman och Jocke Ekberg

28 juli – Birgit Lindberg och Anders Färdals quartet.

Halva
priset med
DN-kort

Mot uppvisande av giltigt DN-kort i Skansens entrékassa **går två vuxna in för priset av en**, eller en till halva priset, efter kl 18.00 (ord. pris 110 kr).

Plats: Sollidenscenen på Skansen
Datum: 14, 21 och 28 juli

Samtliga konserter börjar kl. 19.30.

I samarbete med Skansen.

► **DN.se/dn-kortet**

Skaffa DN-kortet – det gör livet lite rikare!
Få kortet direkt genom att bli fullt betalande sju-dagarsprenumerant, och betala för ett år i taget eller månadsvis via DN:s Månadsgiro.